

A 26.089

Algaja

RR

ML
H. LEOKE'SE
ARHIV. RAAMATUKOGUST

Hind 4 kop.

Tähelepanemiseks juuritatud

A 26.089

"Algaja" Kesk-walitus.

"Algaja"

Ühine inimesesoo ettewõtte.

Md

H. DEOKE'SE
ARCHIV-RAAMATUKOGUST

2. Tegowus.

Algaja heitab põlmetele ühe ja teise
arhiwi, teinud need ühendatud ja ühe
arhiwi teinud, ühe arhiwi ja teise.

H. LEONKE SE
TALUSKOKKUNNAN

ENSV TA Fr. R. Krentzwaldi muu
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

1962:1419

1. Eesmärk.

§ 1.

Inimesesoo ühise ettevõtte „Algaja“ eesmärgiks on, seda wiltsat ja wildakat ilmakorda ära kaotada, mis praegu kapitali mõjul, majanduses, tööstuses ja kaubanduses walitseb. „Algaja“ peab inimesesugu ühistegewusele seadma, nii hästi põllumajanduses, kui ka wabriku-tööstuses ja kaubanduses. Töölised, kes palgatöö eest tööd teewad, nad on maailma elaw jõud, neid kõiki peab „Algaja“ nagu üheks perekonnaks kokku ühendama, suureks kehastatud kangelaseks, kus iga tööline üks liige sellest suurest kangelasest on — siis wõib see kangelane nagu olemise suurem ja täielisem meistritöö, uuele olemise päewale wastu minna ja oma kangelase wõimuga inimesesoo suuri mõtteid ja ideesid teuks teha.

2. Tegewus.

§ 2.

„Algaja“ hakkab põllumehele nõu ja jõuga abiks, temale uusi tööharusid ja uusi töötamise wiisid tutvustama, uusi tööriistu ja masinaid,

uusi loomatõugusid ja uut sorti põlluwilja ja taime seemneid, wiljapuid ja marjapõõsaid muretsema, wee, auru ja tuule jõudu põllumajanduse tarvituseks sisseseadma ja seda elektro-chemia teel ümber muutma, kõlbmata soosid ja põldusid kuiwatamise ja kunstlise niisutamise waral kõlblikeks tegema, põllumajanduse saaduste ümber töötamist ja tarwilisesse kohasse saatmist enese pääle wõtma jne. Õpetatud põllu- ja majanduse-teadlasi saab „Algaja“ igale poole, kus see tarwilik on, tegewusesse seadma ja tarwilisel korral põllumajanduse tarwis raha, tööriistu, masinaid ja igasuguseid tarwitusi laenama.

§ 3.

Asutab igale poole tarwilised töökojad ja wabrikud nende ainete ja abinõude walmistuseks ja ümbertöötamiseks, mis inimesesugul tarwis lähewad, nagu igasugused söögi ja karastawate joogi ainete walmistuse wesked ja wabrikud, põllutöö riistade ja masinate ehituse töökojad ja wabrikud, igasugused metallide, mineralide, mulla, wärwi, puude, willade, linade, riide, paberi jne. ümbertöötamise töökojad ja wabrikud ja igasuguste teiste asjade ja abinõude walmistuse töökojad ja wabrikud.

§ 4.

Ehitab igale poole, maale ja linnadesse, terwisehoiu nõudmise järele, ajakohaseid elumajasid.

§ 5.

Korraldab kuiwal maal, jõgedel, järwedel ja merel sõidu- ja weu-teede asjandust, ehitab uusi

sõidu- ja weu-laewasid ja igasuguseid teisi wedawise ja edasi liikumise abinõusid ja seab uued weu ja sõidu liinijad tarwiliste jaamadega ja sadamatega sisse.

§ 6.

Asutab igale poole igasused tarwituste kauplused ja kontorid, kust rahwas kõiki tarwitusi õige hinna all osta wõib ja oma töösaaduseid sinna samasse jälle õige hinna all ära anda wõib.

§ 7.

Korraldab kirjandust, asutab rahwale raamatukogud ilma maksuta lugemiseks ja asutab uued politika, tööstuse ja majanduse ajalehed.

§ 8.

Korraldab põllu-, käsi- ja wabriku-tööliste uutele kohtadele ja asumaadele rändamist.

§ 9.

Asutab tarwitust mööda igale poole rahwa algus-hariduse koolid ja kõrgema hariduse saamiseks suurkoolid ja igasugused special-teaduse ja tööstuse õpeasutused kuni kõige kõrgema haridust andwate õpeasutusteni, mida praegune teadus üleüldse anda wõib.

§ 10.

Edendab igal teaduse wäljal uurimisi ja ülesleidusi ja annab seal rahalist toetust ja abi, kus seda tarwis on.

3. Tegelased.

§ 11.

„Algaja“ tegelased saavad tööle wastuwõtmise ja lahtilaskmise komitee poolt vastu wõetud ja lahti lastud (§ 20). Pääkoosolekul, millest kõik ettevõttes tegewuses ja teenistuses olewad töölised osa wõtawad, saab ettevõtte juhatus, tööle wastuwõtmise ja lahtilaskmise komitee, töötasu wõi päewapalga määraja komitee, rewisjoni komitee ja teised tarwilised komiteed ja ametnikud walitud, nagu seda ettevõtte edenemine ja laienemine nõuab. Iga tööline, kes ettevõtte „Algaja“ juurde teenistusesse astub, on kohustatud ettevõtte kasuks energialikult, kõike oma teadust, osawust ja jõudu ära tarwitama, sest et terve ettevõtte kõige oma suurepäralise tulewikuga, kui põllu-, käsi- ja wabrikutöölised eneste üleilmiline ettevõtte, tööliste eneste juhatusel, nendele enestele kasuks ehk kahjuks saab olema.

4. Walitsus.

§ 12.

Ettewõtte „Algaja“ asju ajawad : a) pääkoosolek, b) juhatus, c) tööle wastuwõtmise ja lahtilaskmise komitee, d) töötasu wõi päewapalga määraja komitee, e) rewisjoni komitee ja teised komiteed ja ametnikud, nagu seda pääkoosolek ettevõtte enenemist ja laienemist silmas pidades tarwiliseks peab.

a) Pääkoosolek.

§ 13.

Pääkoosolek on kõigist ettevõtte tegelastest ja töölistest, kes ettevõtte teenistuses on, koos ja kutsutakse üks kord aastas kokku, ajal, mida ettevõtte walitsus selleks kõige sündsamaks arwab ehk mida endine pääkoosolek ette on määranud. Ettevõtte asjade ja ajaloo käigus tarwiliseks saanud nõuete järele kutsutakse ka ettevõtte walitsue poolt erakorralised pääkoosolekud kokku.

§ 14.

Eesolewat pääkoosolekut kuulutatakse kohalikes ajalehtedes ja antakse sellest erakuulutuse lehtede ja kutsekaartide abil igale poole ettevõtte tegelastele juba kaks nädalad aega enne määratud päewa ette teada, kus ka asjad ära on nimetatud, mis pääkoosolekul arutusele ja otsustamisele tulewad.

§ 15.

Kõik pääkoosolekul tehtud otsused on kuni järgmisel pääkoosolekul tehtawate otsusteni makswad ja nende wastu eksijad saawad wastutusele wõetud. Pääkoosolek on otsuse wõimuline, kui kaks kolmandikku ettevõtte tegewuses olewaid töölisi ehk nende poolt walitud saadikuid, kelledel wolikirjad kaasas on, kus kahe kolmandiku ettevõtte teenistuses olewate tööliste allkirjad on. Tuleb aga määratud päewaks vähem kokku, siis kutsutakse koosolek teisel tähtpäewal kokku, aga mitte enne kahte nädalat pääle kokkusaamata koosolekut. Otsused niisugusel koosolekul teh-

takse ilmunud tööliste ehk nende saadikute poolt vaatamata, kui palju neid kokku on tulnud, aga koosolekul tulewad ainult need asjad arutamisele, mille otsustamiseks esite kokkusaamata jäänud koosolek kokku oli kutsutud.

§ 16.

Pääkoosolekut hakkab, koosolejate poolt selleks korraks walitud juhataja juhatama.

§ 17.

Pääkoosolekul tehtakse otsused lihtsa häälte enamusega ja igal pääkoosolekul olijal töölisel on sugu, seisuse ja usu pääle vaatamata, õigus walida ja walitud saada.

§ 18.

Pääkoosoleku alla käiwad järgmised asjad :

1. Liikmete walimine juhatusesse, tööle wastuwõt-mise ja lahtilaskmise komiteesse, töötasu wõi päewapalga määrajasse komiteesse, rewisjoni komiteesse ja teiste tarwilikude komiteede ja ametnikude walimine, nagu seda ettewõtte edenemine ja laienemine nõuab.
2. Töötasu wõi päewapalga määraja komitee määruste läbi-waatamine ja teiste komiteede ja ametnikude poolt ettepanud asjade läbi-waatamine ja kinnitamine.
3. Põhjuskirja täiendamine.

4. Otsustamine niisuguste ettevõtete üle, millele tarwis ettevõtte tegewuse kapital enam ei ulata ja mille tarwis laenu tuleb teha.
5. Möödaläinud tegewuse aasta aruande wastuwõtmine ja kinnitamine.
6. Otsustamine ettevõtte kinnipaneku ja asjade likwiderimise üle.

b) Juhatus.

§ 19.

Pääkoosolek walib enese keskelt juhatusesse kahe aasta pääle, kuhu igast maakonnast ja kuberman-gust wõi oblastist, kus ettevõttel oma põllumajan-duse, tööstuse wõi kaubanduse ettevõtteid olemas on, vähemalt üks saadik tuleb, kes teatawa maasa olusid kõige paremine tunneb. On wali-mine mööda, siis wõetakse kohe uurimine käsile, kas walitud juhatusesse ka tõesti tarwilik arw asjatundjaid teadlasi ettevõtte igasuguste tegewuse ja tööstuse ettevõtete tarwis on, kes asja ajakohaselt ajada oskaksiwad. Leitakse juhatus sellest küljest puudulik olema, siis walitakse weel juhatusesse abiks, tarwilik arw asjateadlasi, insenerisid ehituse, tööstuse ja chemia pääle, agronomisid maamõõt-jaid, kaubanduse teadlasi, arstisid, õiguse teadlasi, kujurajajaid, maalijaid, kasvatuse ja koolide ja õpeasutuste elu-olu tundjaid, keeleteadlasi jne. siin juures ettevõtte tarwitust ja suurust silmas pidades, kuni tarwilik arw tegelasi käes on. Juhatusesse liikmed ise waliwad enestest esimehe, kassapidaja, kirjatoimetaja, raamatupidaja, raamatu-kogu hoidja ja teised tarwilikud ametnikud, kõigile

nendele ametnikudele wõib weel tarwilik arw abilisi, töörohkuse järele walida. Juhatuse kõige asjaajamise pääjuhataja on esimees. Esimehe alalised abilised, pääle ülemal nimetatud abiliste on weel: insineride komitee, agronomide komitee, maamõõtjate komitee, kaubanduse teadlaste komitee, arstide komitee, tööstuse-teadlaste komitee, õiguse-teadlaste komitee ja pääle komiteede weel teadlased igast teaduse wallast, nagu see ettewõtte edene-misele kasulik ja tarwilik on. Juhatuse koosoleku päewad, ameti asjade ära jaotamine tema liikmete wahel ja üleüldse terve sisemine asjaajamine, arwepidamine ja aruandmine määratakse eeskirja läbi, mida juhatus ise kokku seab ja millele kõik juhatus liikmed ja ametnikud allakirjutawad. Asjad otsustatakse juhatuses häälte enamusel, aga asjade nimekiri, mis juhatuses otsustamise alla tulewad, peab kõigil juhatus liikmetel 24 tundi enne otsustamist teada olema. Juhatus hooleks on, ettewõtet tema suurepäralise eesmärgi poole wiia, teda ajakohaselt kõigiti laiendada ja täiendada. Seda suurt ehitust sealt edasi ehitada, kus tema algajad ja endised ehitajad oma tööd lõpetasiwad.

c) Tööle wastuwõtmise ja lahtilaskmise komitee.

§ 20.

Saab pääkoosolekul walitud ja tema hooleks jääb kõiki nende wähemate komisjonide tege-wuse üle walwamine, mida ettewõtte iga osakonna töölised iseeneste seast uute tööliste wastuwõtmi-seks ja endiste lahtilaskmiseks waliwad. Selle komisjoni ja nende wähemate komisjonide kohus on alati selle järele walwada, et kõikide

tööde pääl kohased töölised oleksiwad; halwema töötegijate ja kõikide laiskade, hooletumate ja üleüldse ettewõttele kahjulikkude isikute asemele peab see komitee wiiwitamata uued paremad ja töökohasemad töölised ametisse panema, sest, et ettewõtte kasu, tema edenemine ja laienemine tööliste eneste ühine kasu on, kuna ettewõtte kautused ja tema tagurpidi minek tööliste eneste üleüldised kautused ja kahjud on.

d) Töötasu wõi päewapalga määraja komitee.

§ 21.

Saab ka pääkoosolekul walitud ja selle komitee hooleks jääb kõikidele töölistele, tööliste juhatajatele ja ettewõtte walitsuse ametnikudele töötasu wõi päewapalga määramine, sääl juures töö ja töötamise koha olusid silmas pidades. Selle komitee määruseid kinnitab pääkoosolek häälte enamusega.

e) Rewisjoni komitee.

§ 22.

Saab pääkoosolekul walitud ja selle hooleks jääb igale poole abikomiteede seadmine, nimelt töölistest enestest, kes kõiki ettewõtte tegewuses olewate tööliste ja ametnikude tegewuse järele walwawad ja kõiki kesk-walitsusesse tulnud kaebtuste läbi waatamine ja järele uurimine, mis ühe ehk teise ettewõtte osakonna töölised üht ehk teist isikut wastu on sisse saatnud.

5. Warandus.

§ 23.

Ettewõtte „Algaja“ warandus on talituse ja tagawara kapital.

§ 24.

Talituse kapital sünnib :

- a) Laenust, mis ettevõtte walitsus teeb ja
- b) ettevõtte tegewuse abil saadud puhtakasu osast § 28.

Talituse kapitali tarwitatakse ettevõtte tegewuste jaoks ja jookswate kulude katmiseks.

§ 25.

Tagawara kapital sünnib :

- a) Ettewõtte tegewuse abil saadud iga-aastasest puhtakasu osast § 28 ja
- b) tagawara kapitali protsentidest.

Tagawara kapital on kahjude katmiseks määratud, mis ettevõtte tegewusel ettenägemata juhtumiste läbi wõiwad sündida.

6. Laenud.

§ 26.

Laenud, mida ettevõtte walitsus teeb, nende eest wastutab terve ettevõtte tegelaste kogu, iga tegelane selle summa suuruses, nagu tema töötasu wõi päewapalk aasta jooksul kokku arwatult seda wälja teeb. Kui ettevõtte walitsus, ettevõtte

kasude pärast tarwiliku leiab olema suuremat laenu teha, kui tema tegelastekogu wastutuse kõige suurem määr on, siis on ta kohustatud selleks pääkoosolekut kokku kutsuma, kes siis wastutuse summa määra tarwiliselt wõib kõrgendada, iga töölise kohta tema palga suuruse järele. Kuidas tööliste lahtisaamisel ja surma kordadel laenu wastutuse asjus talitada tuleb, selle kohta teeb ettewõtte walitsus iseäralised eeskirjad ja määrused.

§ 27.

Laenud, mida ettewõtte walitsus oma töölistele ja mitte ettewõttes olewatele isikutele annab, nende kõige kõrgema määra, kui palju kellegile anda wõib, kindlustused, pantide wäärtused ja laenu aja pikkuse määrab ettewõtte walitsus iseäraliste eeskirjade läbi ära.

7. Kasud ja kahjud.

§ 28.

Ettewõtte puhtaks kasuks arwatakse summa, mis üle jääb, kui terwest sissetulekust maha arwatakse: a) kõikide tegelaste töötasu wõi palgad, b) laenude protsendid, c) ettewõtte ülespidamise ja asjaajamise kulud, d) ettewõtte tegewuse kautused. Kasuosa, mis nüüd üle jääb, arwatakse puhtaks kasuks ja sellest arwatakse pool äri tege wuse kapitalile juurde § 24, kümme protsenti arwatakse tagawara kapitali juurde § 25 ja üle jäänud nelikümmend protsenti arwatakse, ühes nende summadega, mis juhtumisi sissetulnud rahast, wabatahtlistest annetest ja kingitustest hää-

tegewaks otstarbeteks ettewõtte „Algaja“ kätte on antud, ettewõtte kulul ülespeetawate üleüldiste kasulikude ja häätegewate asutuste, nagu koolide, õpeasutuste, raamatukogude, museumide, terwise parandamise kohtade, teaduste ja uurimiste ja uute leiduste edendamiseks jne.

§ 29.

Sellel korral, kui ettewõtte tegewus kahju toob, kas ettewõtte walitsuse rumaluse, hooletuse, kurjatahtlise toimetuse ehk mõnel teisel ettenägemata mõjul wõi põhjusel, siis tasutakse tagawara kapitalist seda summat, mis sissetulekuga wäljaminekut kattes puudus jäi; ei ulata ka weel tagawara kapital selleks, siis jaotatakse puudu jäänud osa ettewõtte tegewuses olewate tööliste ja kõikide tegelaste pääle proportsional nende palga suuruse järele ära ja see kahjutasu summa wõib iga ühe ettewõtte teenistuses olewa isiku pääle kõige suuremal määral selles suuruses langeda, nagu selle isiku töötasu wõi päewapalk, mis ta ettewõtte walitsuselt saab, aasta jooksul kokku arwatult seda wälja teeb. Weel suuremal arwul, wõib sarnane kahjutasu summa ainult siis iga ettewõtte teenistuses olewa isiku pääle langeda, kui pääkoosolekul selle kohta iseäralised määrused on tehtud § 26.

T ä h e n d u s : Neid summasid, mis ettewõtte tegewusel juhtumisi sisse on tulnud, ehk üleüldiste kasulikude otstarbede jauks ettewõtte walitsusele on annetatud ja kingitud, neid ei tohi ettewõtte tegewuse kahju saamise korral mitte kahjutasumiseks määrata, waid peab ikka üleüldiste kasulikude otstarbete jauks määratama ja wälja antama.

8. Üleüldised määrused.

§ 30.

Tööpäew on kõigis ettevõtte „Algaja“ töökodades, wabrikutes, kauplustes, kontorites ja kõikide wälimiste tööde juures kaheksatunniline. Millal kusagil töö algab, jääb selle töökoja, wabriku wõi kaupluste tööliste eneste määrata. Näituseks, peab üks osa kauplusi hommiku waremine awatud olema, et wabrikutes ja töökodades töötajatel wõimalik oleks söögikraami ja muud tarwiliiku hommiku enne tööle minekut ja jälle töölt tulles oma poodidest ja söögimajadest saada jne. Öö töö, ületunni töö ja pühapäewane töö, on ainult sääl lubatud, kus tehnikalised nõudmised seda tarwiliseks teewad ja tööliste poolt walitud sellekohane komitee annab töölistele nende terwislise seisukorra üle tunnistuse ja määrab töötasu wõi päewapalga määraja komiteega ühesnõus olles maksu selle eest.

§ 31.

Kõiki ette tulewaid waidlusi, tülisid jne. õiendab tööliste eneste poolt kokku seatud wahekohus, mille tegewuse järele juhatuses olew õiguseteadlaste komitee walwab.

§ 32.

Haiguste, wigastuste ja õnnetuste kordadel antakse ettevõtte walitsuse poolt ainult siis abi, kui see mitte wigaseks wõi õnnetumaks saanud isiku enese hooletuse ja süü läbi ei tulnud. Abi andmiseks antawa summa määrab ettevõtte walitsus iseäralise eeskirja läbi ära.

§ 33.

Wanaduse paiukit hakkawad need saama, kes 25 aastat ettewõtte teenistuses on olnud.

§ 34.

Haiguste, õnnetuste ja surma wastu kinnitus on sunduslik ja peab iga ettewõtte teenistuses olew isik kinnitatud olema.

§ 35.

Arsti abi ja arsti rohud on ettewõtte teenistuses olewatel isikutel hinnata.

§ 36.

Haigeid ja wigaseid isikuid ei tohi mitte ettewõtte teenistusesse muidu wastu wõtta, kui ettewõtte walitsuse iseäralise lubaga ja iseäralistel määrustel.

§ 37.

Kõik ettewõtte teenistusesse astuwad isikud on kohustatud, seda ettewõtte põhjuskirja enne tundma õppima ja teenistusesse astudes sellele põhjuskirjale allakirjutama. Ettewõtte teenistuses olles on iga isik kohustatud, ettewõtte kasuks energialikult, kõike oma teadust, osawust ja jõudu ära tarwitama, sest, et terve ettewõtte kõige tema suurepäralise tulewikuga, kui põllu-, käsi- ja wabriku-töölaliste eneste ühine üleilmne ettewõtte, nende eneste juhatusel, nendele enestele kasuks ehk

kahjuks saab töötama. Ettewõtte teenistuses olewate tööliste poolt walitud komitee määrab igale tegelasele töötasu wõi päwapalga ja keegi tegelane ei saa pääle määratud palga ettewõtte puhtast kasust midagi osa, ei ühegi dividendi ega protsendi nimetuse ega abiraha jne. all.

9. Lõpetus.

§ 38.

Ettewõtte „Algaja“ lõpetus wõetakse ette:

1. Kui ettewõtte tegelaste poolt walitud walitsus ja tegelased ettewõtte asju nii asjatundmatalt wõi hooletusti ehk ülekohtuselt ajawad, et ettewõtte pankroti jääb.
2. Kui see majanduslistel ja politilistel oludel tarwiliseks saab.

§ 39.

Ettewõtte tegewuse ära lõpetamiseks kutsutakse üleüldine ettewõtte teenistuses olewate tööliste koosolek kokku, kes siis lõpetamise komisjoni walib ja selle korra ära määrab, kuidas talitada tuleb. On lõpetamise protokollile juhatause liikmete ja kõikide komiteede ja ametnikude poolt alla kirjutatud, siis kautawad need kõik omad tegewuse õigused ära ja lõpetamise komisjon hakkab nüüd üksi talitama.

§ 40.

Kõik ettewõtte liikuw ja liikumata warandus tuleb oksjoni teel ära müüa. Ei pakutud esimesel

aeg ka teisel oksjoni pidamise korral wäärtuslist hinda, siis tuleb kolmandamal korral pakutud hinna eest wäljamüüa. Igakordset oksjoni pidamist peab kuu aega ette kuulutama ja nimelt järgmisel wiisil: peab terwes riigis ilmuwates 12 suuremas ajalehtedes ja kõigis selles kubesmangus wõi maakonnas ilmuwates ajalehtedes, kus oksjon saab peetud ja üle kubermangu wõi maakonna wälja pantud müürikuulutustes kuulutatama.

§ 41.

Sai ettewõtte lõpetamine politilistel wõi majanduslistel põhjustel ettewõetud ja on lõpetamise komisjon kõik ettewõtte wõlad ja kohustused ära maksnud ja on warandust weel üle jäänud, siis peab see üle jäänud warandus põllu- ehk tööstuse-koolide ja õpeasutuste heaks antama. Kõik ettewõtte dokumendid ja ärraamatud ühes raamatukoguga, neid ei tohi mitte milgi tingimisel ära müüa, waid need peab põllu- ehk tööstuse-koolidele ehk õpeasutustele raamatukogudesse ära antama.

Igawese olemise ringwoolu sees on kõik uueks saanud. — Eilane on igaweste mööda läinud ja homme saab see juba unustatud olema, mis täna olemas oli. — Inimene! iga mööda ruttaw minut sinu elust, on samm selle tunni poole, millal sa igawese olemise käsul oma endist kuju ja awal-duse wormi täielikult pead lõpetama ja uueks, tundmata ja aimamata olewuseks ümber muude-tud saama. Inimene! sina kõige enam sündsaks saanus, kes ennast maakera walitsejaks nimetad, sinu suu räägib ühte muinasjuttu, et ilmade looja olla sulle alguses ütelnud: „see ei ole mitte hea, et inimene üksinda on, ma annan sulle abilise, kes sinu ümber olgu, kui üks teitest kommistab, siis aitab abiline teda ülesse ja — inimene hei-tis inimesega, suguwõsa suguwõsaga, rahwas rahwaga ja riik riigiga ühendusesse, et, kui üks kommistab, siis abiline teda jälle ülesse aitaks ja nõnda:

„Aeg lendas maa ja mere pääl“ kuni meie päewini. Igawese olemise seadused on endis-teks jäänud, kuna awal-duse wormid uued on, aga ka praegused wormid peawad uutele tule-wastele aset andma. Meie aeg, teda wõib waesuse- ja rikkuse-kuritegewuse ajaks nimetada. Meie aja waesusepõrgus ja rikkusetawewas tehtakse just

ühe palju eksitusi ja ülekohtu. Kapitalist heidab kapitalistiga ühendusesse ja see ühendus heidab jälle teise samasuguse üsundusega ühendusesse, et ta proletariadi vastu wägew ja kõigutamata kindel oleks. Unustatud on „sugulus“, „sõprus“, „rahvus“ ja „isamaalsus“, päewakorral on nüüd ainult kapitalismus. Praeguse olukorra järele otsustades, on ainult need inimesed minu sõbrad ja abilised, kellel niisama palju warandust on nagu minulgi, on keegi minust waesem, siis kurnan ma teda oma kapitali wõimul ja saan temale „werehigi imejaks“, on aga kellegil enam kapitali, kui minul, siis langen ma ise selle orjaks ja tema hakkab mind „wälja kurnama“, „surnuks konkurerima“ ehk nagu äri ilmas öeldakse „paremine sehwti tegema“. — — —

Kas ei ole wagad metsloomad kõrbes kiskjate huntide ja lõukoerte roog, nagu waesed rikaste roaks on, ütleb endiste rahwaste tarksõna. Mina, inimene, peaksin teisele roaks olema ehk jälle ise teist „ära sööma“ — nõnda olla praegune ilmakord ja seadus „õige“ ja see pidada igawesti nõnda kestma, sest „Jumal“ olla seda nõnda seadnud. — Et praegune olukord inimesesoo ajaloos õige ja ajakohane ei ole, seda tunnistaswad kõik ühel häälel ja terve inimesesugu otsib wäljapääsemist sellest ajajärgust, mis just kui rumal unenägu kõiki waewab. Kurwalt waatab põllumees tulewikule vastu, maksud ja wäljaminekud kaswawad ikka suuremaks ja suuremaks aga sissetulekud jääwad endisteks ehk koguni weel wähenewadki. — Wabriku tööline on otse näljas, seesama mees, kes oma kätega kõik masinad, tööd ja inimesesoo tarwitused walmistab, see mees ei saa midagi asja sellesama hinna eest enesele osta, mis ühe asja tarwis ära kulunud

materjali ja walmistamise eest töölisele on maksetud, waid ta peab kaks korda ja weel enam hinda maksma, kui ta ise sellesama asja walmistamise eest sai, kuna materjali hind päris naeru wäärt weike oli. Kuidas kapitalist seda mitmesuguste „töötamise“ ja „kauplemise“ kasude ja protsentide nimetuse all teeb ja ikka enam ja enam inimesi wäljakurnab ja tööpäewa ikka pikemaks ja pikemaks wenitada armastab, on üks suurematest ülekohtu tegudest ja mitte vähem ülekohtused ei ole meie praeguse seltskonna arwamised. Näituseks: mis asjas on naesterahwas alama palga wäärt, kui ta just niisama palju tööd teeb kui meesterahwas ja tihti weel hoolikamalt ja truumalt oma kohuseid täidab kui meesterahwas. Siis see jätk inimese lihaga kauplemine, pakub nüüd üks naesterahwas häda ja nälja sunnil iseennast ehk pakuwad teda tema wanemad ehk omaksed, wastu oma kallima tütre ehk sugulase enese tahtmist mõnele rikkale mehele naeseks, — ainult sellepärast naeseks sellele, et ta rikas on ja et see rikas seda pakutawad naesterahwast sellepärast wõtab, et sellel „kaasawara“ on — nimetagu seda kauplemist nüüd ühe ehk teise ilusa ehk inetu nimega, aga wahet ei ole selles asjas, uulitsa naesterahwa ja mehenaese wahel mitte kõigewähematki olemas, üks müüb ennast odawamalt lühikeseks ajaks, teine kallimalt ja pikemaks ajaks, otstarbe on aga mõlematel üks: „kui aga ära elada saaks“. — — —

Waesuse ja rikkuse kuritegewus on juba liiga suureks läinud. Waesus ja rikkus on ära lepitamata waenlased, nad ei saa iialgi, kui hääd seltsilised käsikäes käima, et, kui üks kommitab, siis teine teda ülesse aitaks.

Rikkad inglased ja waesed neegrid, wabrikute

omanik, kes mitmekordne miljonär on ja waene töömees, kes praegu näljas kannatab, langenud naesterahwas uulitsal ja raswane paks ametnik ehk kaupmees, kes teda oma himude täitmiseks raha eest ostab — nad kõik on inimesed, liikmed sellest suurest inimesesoo perest, aga wiletsa ja wildaka ilmakorra, mitte kohase kaswatuse ja seltskonna ülekohtuliste arwamiste ja seaduste ohwriks langenud — hukkaläinud, nagu lapsed wanematel. —

Et seda wiletsat ja wildakat ilmakorda muuta, siis otsiswad inimesesoo sõbrad ja heategijad abinõusid, kuidas seda parandada ja nad leidsiwad neid. Nad tundsiwad ära, et kõik waesed ja rikkad, ameriklased ja samojedid, et need kõik inimesed on, et nendel mitte sugugi rohkem ega vähem õigust elamiseks ei ole kui kõigil teistelgi rahwastel ja seltskonna klassidel. Nad tundsiwad, et inimesesugu nagu üks suur pere on ja terve maakera üks ainukene isamaa on. Maailm, kõige nähtawa ja nägemata warandustega ja jõududega on terve inimesesoo ühine warandus. Terve inimesesoo üle peab inimesesoo saadikute kogu walitsema ja selle saadikute kogu juhatusel teeb inimesesugu kõik tööd ära. Maa, mis wilja kaswatab, selle kohta on kõigil ühesugune eesõigus. Inimesesoo walitsus walib ühe osa töölisi wälja ja paneb neid maad harima, ta nimetab neid põllutöölisteks ja need peawad igapäew neli tundi põllul tööd tegema ja kaks kümmend tundi on nad priid ja wõiwad selle aja sees näitemängudel, kontsertidel jne. käia, kunstisid, teadusi jne. jne. uurida, laulda, tantsida ja omast elust rõõmu ja lõbu tunda. Nagu põllutöölistel, niisamuti saab ka kõigil teistel töölistel tööpäew nelitundi pikk olema ja ülejäänud kaks kümmend tundi wõib

iga isik enese täiendamise ja lõbustamise tarvis ära tarvitada. Kõik inimesed peavad neli tundi üleüldsuse kasuks tööd tegema ja saavad töö ära andmise korral inimesesoo walitsuselt tunnistuse ja selle tunnistuse eest saavad nad süüa ja kõiki teisi elutarwitusi, umbes niipalju, nagu seda meie ajal üks inimene wõiks saada, kes igapäew 25 rubla palka saab. Et nii wähesese töö aja eest nii palju saab, tuleb sellest, et siis üleilmakera kõik inimesed tööd teewad ja töötegemiseks masinaid ja mehaniliku jõudu tarwitatakse. Asjata söödikuid, häwitawaid sõdasid jne. jne. ei ole siis enam olemas, sest et siis maakera kõigi inimeste ühine isamaa on ja inimesed, kõik, põhja ja lõunamaadel nagu üks suur perekond saavad olema. Kõik wili, mida maa kaswatab, kõik masinad ja tarbeasjad, mida töölised wabrikutes ja töökodades teewad, see kõik saab inimesesoo walitsusele ära antud ja see annab siis kõiki tarwitusi tarwitajatele wälja.

Sugu, seisuse ja usu wahesid ei ole enam olemas, kõik on ühe õiguslised inimsuse-riigi wõi sotsial-riigi kodanikud. Kõiki uurimisi ja ülesleidusi saab inimesesoo walitsus iseäralise hoolega edendama, et inimesesoo tulewik teaduse walgusel ikka paremaks ja huwitawamaks muutuks. Koolis käimine on sunduslik, kuni inimene enesele keskmise hariduse on omandanud. Kõrgema hariduse saamine igasuguse kunsti ja teaduse põllul on soowitaw, aga ei ole sunduslik. Õpetus ja ülespidamine on koolides ja õpeasutustes igal õpilasel maksuta. Sõitmine raudteedel, wee ja õhu laewadel on maksuta, nagu nüüd posti maanteedel sõitmine prii on. Haiguse, wanaduse ja õnnetuse kordadel ei jäeta kedagi abita. Nälga ei saa inimesesugu iialgi

enam tundma. Teiste inimeste kulul elamine on selle sotsiaal-riigi korra sisseseade juures võimata, kuna see nüüd aga igapäevane nähtus on ja praegugi veel tõendavad kõige edu ja inimesesoo waenlased, et see kõik Jumalast nii olla seatud ja kes sellele vastu paneb, see paneb Jumalale vastu“. Ja seda häbemata pettust ja walet sunnitakse inimestel praegu tõeks ja pühaks pidama. „Rahwuse“, „usu“ ja „isamaa“ nimetuste all raha teenimine on siis täiesti võimata, sest, et siis raha oma väärtuse on kaotanud ja kui keegi inimesesoo walitsuselt midagi saada tahab, siis ei saa ta seda kulla ega hõbeda eest, waid oma igapäewase neljatunnilise töö eest.

Terwe maakera saab siis üks isamaa kõigidele olema ja inimesesugu saab oma enese kasude pärast ühte keelt hakkama rääkima. Elumajad saawad kõige wiimase kunsti ja tehnika teaduste järele, igale poole ehitatud ja läbikäigu teade asjandus saab hiigla sammudega edenema, nõnda, et inimesed mõne päewa jooksul ümber maakera, ekwatori mööda, ehk üle põhja ja lõuna nabade wõiwad reisida, elektri raudteed saawad iga linna uulitsaid ja küla tänawaid mööda käima. Telegrahwid ja telefonid, küll traadiga ja traadita saawad igasse korterisse sisse seatud olema, et mõne minuti aja sees Egiptuse waraode piramidide otsast põhjamaa hülge püügilaewale sõnumeid wõib saata. Kurjategijaid ei saa enam olema, sest, et kõik kuriteud, waimupimeduse, waesuse ja rikkuse mõjul tehakse.

Naesterahwas saab siis niisama wabalt ja julgelt meesterahwast enesele armastuse ja tundmuste kokkukõla mõjul kosima, nagu meesterahwas naesterahwastki. See häbi ja teutuseplekk inimesesoo ajaloost, et naesterahwas nälja ja

puuduse sunnil ja seltskonna wildaka arwamise mõjul sunnitud on ennast meesterahwastele, uulitsa tüdruku ehk naese nime all müüma, peab kohe kaduma. —

Täna nimetawad inimesesoo edu waenlased seda kõike kättesaamataks unistuseks ja tahawad tulewase sotsial-riigi häädusi mustaks määrada ja rahwa arusaamist igate pidi tumestada, aga „tõe päikest ei jõua keegi rahwa waenlane taewa küljest ära kiskuda, kui aga rahwal silmi pähe kaswab, kes tõsiduse päikese walgust kannatada jõuawad“. Mis eila wõimatumaks peeti, see on täna juba igapäewane asi ja niisamuti saab lugu tänasega homme olema. Et seda suurt muudatust mitte üle öö korda ei saa saata, saab iga üks isegi aru, aga ta tuleb kui ärawõitmata wägilane, keda keegi tagasi ei suuda hoida.

Ettewõte „Algaja“ alustas oma tegewust 1906 aastal Juuni-kuu sees ja praegu on paljude wabrikute ja ettewõttete eeltööd käsil, kus töölised ise ühiselt töötama hakkawad, oma keskelt walitud juhatuse all, puud, metallisit, mineralisit, paberit, riidet, nahka, willu, linu jne. jne. jne. inimesesoole tarwilisteks tarwituse asjadeks ümber teewad ja siis oma wabrikutes ja töökodades walmistatud kaupasad oma kauplustes, maal ja linnas, rahwale õige hinna all hakawad wäljamüüma. Et tööliste eneste wabrikutes ja töökodades walmistatud asjad tõeste hästi ja otstarbekohaselt walmistatud saawad, sellepääle paneb ettewõte „Algaja“ just pearõhku ja ehk küll kõik kaubad hästi ja hoolsasti saawad tehtud, wõib ommeti tööliste magasinidest ia poedest kõike odawamalt saada ja paljusid kaupasad enam kui pool odawamalt kui praegu.

Kui ettevõtte „Algaja“ esimesed tegelased selle eespool avaldatud põhjuskirja oma tegevuse aluseks paniwad, siis ei võinud nad seda mitte arwata, et osawõtmine nii elaw sellest tegevusest saab olema. Kui „Algaja“ 1907 aasta lõpul oma aruande awaldab, siis loodame, et meie tegevuse aruandes põhjamaa rahwaste hülge püüdjate kasud ja kahjud, Urali mägede mineraalide ja kalliskiwil kaewanduste tööliste kasud ja kahjud, Tallinna kilude püüdmise ja müügile saatjate kasud ja kahjud, Tartu trükitööliste poolt wäljaantud ajalehtede ja raamatukirjastuse kasud ja kahjud jne. jne. saawad sees olema. See aeg ei ole enam kaugel, kui kõikidel tegevuse harudel, töötagu sääil meesterahwad ehk naesterahwad, — tööliste eneste wabrikute korstnad suitsema hakkawad, tööliste eneste poolt sisseseatud wabrikut masinaid walmistama kakkawad, wesked jahu jahwatama, pagariärid saiasid küpsetama, söögimajad toitusid walmistama, trükikojad ajalehti ja raamatuid, õmbluse töökojad pesu ja riideid, kinksepa töökojad saapaid jne. jne. jne.

Et tööliste wabrikutega ja töökodadega wõistmine kõigil maailma wabrikantidel wõimataks saab, on igal ühel selge ja arusaadaw. Töölised ise, oma enese klassi kasude pärast saawad oma seltsimeeste wabrikutes ja töökodades walmistatud kaupaid oma seltsimeeste kauplustest ostma ja seltsimeeste ettevõtteid igate wiisi toetama. „Algaja“ kutsub kõiki töölisi, kõigilt teegwuse wäljadelt ülesse, selle esialgse põhjuskirja alusel töötama, kui tööliste eneste rahalik ja teaduslik jõud ei ulata, olgu mõne wabriku, töökoja, kaupluse wõi ettevõtte sisse seadimiseks ehk mõne suurema ehituse enese kätte wõtmiseks, ehk jälle põllumeestel ja põllumeeste seltsidel ühiste piima-

talituste, weskede, lina- ja wilja-kaupluste ehk koolis käijadel kooli-tarwituste kaupluste ja ühis-söögimajade ja korterite jne. jne. jne. asutamiseks, siis saab „Algaja“ nendele rahaliku jõuga ja asjatundjate nõuga alati abiks olema.

Kuhu kohta „Algaja“ Eesti osakonna jauks keskwalitsuse ja juhatusesse seab, see ei ole praegu weel kindel ja sellest saab juba lähemal ajal Eesti ajalehtedes teada antud, senikaua, kui keskjuhatuses alalisi asjaajajaid ei ole, ajawad „Algaja“ asju esialgsed ajutised asjaajajad.

Ettewõtte „Algaja“ Eesti osakonna
esialgne juhatus.

Hind 4 kop.